

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญของปัญหา

เจตนารมณ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาแห่งในการที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนนั้น มุ่งประสงค์จะให้การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยรวดเร็ว และเรียบร้อย แม้การอุทธรณ์ฎีกา จะเป็นสิทธิที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งกฎหมายบัญญัติรองรับไว้ เพื่อให้มีโอกาสได้ทบทวนแก้ไขความไม่ถูกต้องของคำพิพากษาศาลชั้นต้น อันเป็นการสร้างหลักประกันความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนว่า เขาได้รับความยุติธรรมอย่างเต็มที่ แต่การอุทธรณ์ ฎีกานั้น ทำให้คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด การแก้ไขความไม่ถูกต้องโดยการอุทธรณ์ ฎีกา จึงทำให้คดีต้องยืดเยื้อออกไป (Prolonged) คือแทนที่คดีจะเสร็จสิ้นลงไปโดยคำพิพากษาศาลชั้นต้น คดีนั้นต้องมีการพิจารณาต่อไปอีก ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุดจึงได้แก่ ประชาชน (คู่ความ) ผู้สุจริต เพราะความสิ้นเปลืองในการดำเนินคดี อันเป็นความสูญเปล่าทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง และยังคงเป็นฝ่ายเสียเปรียบแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่อาศัยการอุทธรณ์ ฎีกา เป็นการประวิงคดี อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อรัฐบาลในการที่จะต้องเพิ่มงบประมาณแผ่นดินและเพิ่มกำลังอัตราผู้พิพากษา เพื่อแก้ปัญหา เหล่านี้ด้วย

จากสถิติที่รวบรวมขึ้นโดยกองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมตุลาการ กระทรวงยุติธรรม ในรอบ 7 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนคดีที่ค้างอยู่ในศาลอุทธรณ์ และฎีกา ดังต่อไปนี้

จำนวนคดีที่ค้างศาลอุทธรณ์ :

- พ.ศ. 2524	จำนวน	202	คดี
- พ.ศ. 2525	จำนวน	360	คดี
- พ.ศ. 2526	จำนวน	999	คดี
- พ.ศ. 2527	จำนวน	4,436	คดี
- พ.ศ. 2528	จำนวน	9,749	คดี

- พ.ศ. 2529	จำนวน	15,485	คดี
- พ.ศ. 2530	จำนวน	20,350	คดี

จำนวนคดีที่ค้างศาลฎีกา :

- พ.ศ. 2524	จำนวน	2,166	คดี
- พ.ศ. 2525	จำนวน	2,658	คดี
- พ.ศ. 2526	จำนวน	2,858	คดี
- พ.ศ. 2527	จำนวน	3,873	คดี
- พ.ศ. 2528	จำนวน	5,041	คดี
- พ.ศ. 2529	จำนวน	4,253	คดี
- พ.ศ. 2530	จำนวน	4,187	คดี

ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ ประเทศไทยเรานั้นระบบการอุทธรณ์ฎีกา เลือกใช้ระบบสิทธิ (Appeal as of Rights) เป็นหลัก ซึ่งเปิดโอกาสให้อุทธรณ์ฎีกา กันได้อย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 ซึ่งถือว่าเป็นหลักได้แล้วว่า ถ้าไม่มีกฎหมายห้ามมิให้อุทธรณ์แล้ว ต้องอุทธรณ์ได้เสมอ หลักดังกล่าวนี้ได้มีการกล่าวไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1215/2492 ซึ่งวินิจฉัยว่า "คำสั่งใด ๆ ของศาลล่าง เมื่อไม่มีบทบัญญัติให้คำสั่งนั้น เป็นที่สุด หรือบัญญัติห้ามมิให้อุทธรณ์ฎีกาได้แล้ว คู่ความย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำสั่งนั้นต่อศาลสูงได้" ด้วยเหตุนี้เองจึง เป็นแรงผลักดันให้รัฐบาลพยายามออกกฎหมายที่จะจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาเพิ่มมากขึ้น

สภาพการณ์เช่นนี้มีได้เกิดขึ้นแต่ในประเทศไทยเพียงประเทศเดียวเท่านั้น ในต่างประเทศเอง เขาก็ประสบปัญหานี้เช่นกัน และได้มีการออกกฎหมายวางข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาไว้ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่ามีข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกามากกว่าประเทศไทยเสียอีก แต่เพราะเหตุว่าในต่างประเทศส่วนใหญ่ นั้น วางระบบการอุทธรณ์ฎีกา โดยเลือกใช้ระบบอนุญาติ (Discretionary) เป็นหลัก กล่าวคือ โดยหลักแล้วจะถือว่า การอุทธรณ์ครั้งแรกเป็นเรื่องที่ให้สิทธิกระทำได้ แต่หากจะอุทธรณ์ขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง (ฎีกา) แล้ว เป็นเรื่องห้ามกระทำ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายวางข้อยกเว้นไว้ให้ และนอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญอีก

หลายประการที่สามารถเอื้ออำนวยให้การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาสามารถกระทำได้มากในต่างประเทศ เช่น บทบัญญัติของกฎหมายระบบศาลและกฎหมายวิธีพิจารณาความ ระบบและวิธีการของกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยาน บทบาทของศาลสูงและฝ่ายนิติบัญญัติ สภาสังคมและทัศนคติของประชาชน เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้เอง การจำกัดสิทธิของการอุทธรณ์ ฎีกาในต่างประเทศ จึงทำได้มากกว่าประเทศไทยเรา เพราะปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่างกันหลาย ๆ ด้าน ตรงกันข้ามการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาในประเทศไทยนั้น กลับเป็นปัญหาที่น่าพิจารณาอย่างยิ่ง เพราะการที่จะออกกฎหมายจำกัดสิทธิมากขึ้น ก็จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ในบรรดาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้ว่าเป็นการริดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน และอีกประการหนึ่งการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ให้มากขึ้นนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ อันสืบเนื่องมาจากความไม่พร้อมหรือปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยในการนี้ อันได้แก่ ความสมบูรณ์ของหลักเกณฑ์กฎหมายลักษณะพยาน อันเป็นส่วนสำคัญยิ่ง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายวิธีพิจารณาความแห่งจนยากที่จะแยกออกจากกันได้ ระบบสิทธิอันถือเป็นระบบของการอุทธรณ์ ฎีกา ในประเทศไทยเรา บทบาทของศาลสูงและฝ่ายนิติบัญญัติ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อศาลว่ามีความเชื่อมั่นต่อศาลขั้นต้น มากน้อยเพียงใด ถ้าทัศนคติของประชาชนยังขาดความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อศาลขั้นต้นในการอำนวยความยุติธรรมแล้วไซ้ การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาให้มากขึ้นก็ย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะประชาชนก็ย่อมมีความต้องการที่จะมีสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นหากมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาให้ได้อย่างแท้จริง เพื่อที่จะสามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนสมดัง เจตนารมณ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแห่ง ที่ต้องการความรวดเร็ว และเรียบร้อย ได้แล้วไซ้ ก็จำเป็นที่จะต้องศึกษาและวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งว่าสมควรจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายมากน้อยเพียงใด และควรมีมาตรการแก้ไขและรองรับผลกระทบที่เกิดจากการจำกัดสิทธิดังกล่าวนี้ในประการใดบ้าง

2. วัตถุประสงค์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงหลัก เกณฑ์ แนวความคิดและวัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์ ฎีกา ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้อุทธรณ์ ฎีกาได้ในคดีแพ่ง
2. เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นประเด็นในการอุทธรณ์ ฎีกา
3. เพื่อให้ทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องมีการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย
4. ศึกษาเปรียบเทียบการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาทั้งของไทยและต่างประเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อหาจุดเหมาะสมที่สุดคล้องกับสภาพการณ์ที่ควรจะเป็น
5. เพื่อเสนอแนวทางและมาตรการแก้ไขและรองรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

3. ขอบเขตของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาหลัก เกณฑ์ แนวความคิด และวัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์ ฎีกา ในส่วนของระบบศาลและวิธีพิจารณาความ จะกล่าวแต่เพียงโดยย่อ เพื่อให้เข้าใจเท่านั้นว่า ระบบศาลของแต่ละประเทศจัดแบ่งศาลออกเป็นกี่ระดับชั้นการ การอุทธรณ์ ฎีกานั้นทำได้อย่างไรบ้าง จากนั้นก็จะมุ่งศึกษาถึงการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเพื่อหาจุดเหมาะสม แนวทางและมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขและรองรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ทั้งนี้โดยอาศัยการศึกษาเปรียบเทียบกับหลัก เกณฑ์ และแนวความคิดของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา อันเป็นประเทศในกลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (The Common Law System) และประเทศฝรั่งเศสกับประเทศเยอรมัน อันเป็นประเทศในกลุ่มที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ (The Civil Law System)

อีกทั้งจะได้ทำการวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในส่วนที่ปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ ฎีกา ด้วย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำการศึกษาโดยดำเนินการค้นคว้าและวิจัยแบบอาศัย เอกสาร (Documentary Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาศึกษาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสัมภาษณ์ (Interview) บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้พิพากษา ทนายความ เพื่อนำความเห็นของท่านเหล่านั้นมาประกอบการวิจัย

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย